6. Пристинский В. Н. Профессионально-педагогическая подготовка студентов факультетов физического воспитания в учебных группах по спортивным играм: Дисс. … канд. пед. наук: 13.00.04. — Одесса, 1991. — 227 с.
7. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Основи здоров'я і фізична культура. 1–11 класи. — К.: Початкова школа, 2001. — 112 с.
8. Спортивные игры: Техника, тактика, методика обучения: Учебник для студентов высших пед. учебных заведений / Под ред. Ю. Д. Железняка, Ю. М. Портнова. — М.: Академия, 2002. — 520 с.
9. Цьось А. В. Дифференцированный подход в процессе профессиональной подготовки учителя физической культуры: Дисс. …канд. пед. наук: 13.00.01. — К., 1994. — 179 с.
10. Шиян Б. М. Теоретико-методичні основи підготовки вчителів фізичного виховання в педагогічних навчальних закладах: Автореф. дис. … д-ра пед. наук: 13.00.04. — К., 1997. — 50 с.

Оксана ЗВАРИЩУК,
Лідія ФОЛИЗЮК

МОТИВАЦІЯ СТУДЕНТІВ МАСОВИХ РОЗРЯДІВ ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ "СПОРТИВНО ПЕДАГОГІЧНЕ ВДОСКОНАЛЕННЯ" У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ

Успішність навчання та підвищення спортивної майстерності студентів масових розрядів залежить від структури діяльності особистості, ведуче місце в якій посідає мотивація студента до навчально-тренувальної діяльності. Позитивна і стійка мотивація є спонукою до активної навчальної діяльності студентів. Визначається мотивація студентів масових розрядів до занять з дисципліни "Спортивно-педагогічне вдосконалення".

Зважаючи на певну соціальну, демографічну та економічну ситуацію в Україні, у ВНЗ фізичного виховання і спорту розроблено нові умови прийому абітурієнтів на навчання. Якщо раніше спеціальну фізкультурну освіту мали змогу отримати тільки абітурієнти з рівнем спортивної кваліфікації не нижче III дорослого розряду, то нині така можливість надається і абітурієнтам, які мають масові розряди або й узагалі не мають розряду.

Зміни умов вступу до Львівського держаного університету фізичної культури (ЛДУФК) зумовлені об'єктивними чинниками, зокрема: збільшенням кількості ВНЗ, які додатково готують фахівців з фізичної культури і спорту у різних регіонах України; зменшенням кількості спортсменів вищих розрядів серед абітурієнтів ВНЗ фізкультурного профілю, котрі створені сприятливі умови вступу в інші непрофільні ВНЗ на престижні спеціальності.

Навчальними планами підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту передбачено вивчення навчальної дисципліни "Спортивно-педагогічне вдосконалення" (далі — СПВ). Серед професійно-орієнтованих дисциплін вона посідає одне з провідних, оскільки дає ґрунтовні теоретичні та практичні знання в обраному виді спорту, спрямована на підвищення спортивної підготовленості студентів, формування необхідних для педагогічної діяльності якостей. Від рівня засвоєння студентом цієї дисципліни суттєво залежить професіоналізм майбутнього фахівця.

Зміст навчальної програми та залікові вимоги з СПВ передбачають викладання курсу студентам, які мають належний рівень спеціальної спортивної підготовленості. Відповідно у студентів з масовими розрядами при засвоєнні цієї програми виникають значні труднощі, оскільки їх можливості не відповідають вимогам дисципліни. Як наслідок, у студентів цієї категорії знижується мотивація до навчально-тренувального процесу, що призводить до пропусків занять, формального ставлення до виконання поставлених перед ними завдань, зниження зацікавленості до предмета.

Питання мотивації до систематичного відвідування урочних форм занять досліджували багато науковців зокрема В. Буряк, Н. Козленко, М. Савчин, Б. Шиян та ін. Водночас, разом із тим не зважаючи на такий широкий спектр дослідження, проблема мотивації студентів масових розрядів до занять з СПВ вивчена недостатньо.

Враховуючи це, ми поставили за ***мету*** розробити програму формування мотивації студентів з масовими розрядами до занять із СПВ.

Мотивація до навчально-тренувальної діяльності визначалась у 87 студентів I–III курсів ЛДУФК, які мали масові розряди. Респонденти були представниками таких спортивних спеціалізацій: легка атлетика, лижні перегони, спортивне орієнтування, плавання, футбол, баскетбол, гандбол, карате, гімнастика, сучасне п'ятиборство, важка атлетика, стрільба з лука, автоспорт.

Отримані результати показали, що обстежені студенти по-різному ставляться до занять з СПВ та керуються, відповідно, різними мотивами. Враховуючи цю особливість, ми розподілили студентів на 3 групи (високого — 15%, середнього — 72% та низького — 13% рівнів мотивації). Розподіл здійснювався залежно від систематичності відвідування ними занять з СПВ, успішності засвоєння навчального матеріалу та ставлення студентів до занять.

Високий рівень мотивації забезпечує систематичність відвідування студентами занять з СПВ та успішність виконання ними навчального плану, а також позитивне ставлення до предмета.

Середній рівень мотивації мають студенти, які відвідують майже 75% занять, добре засвоюють матеріал, хоч іноді формально ставляться до навчально-тренувального процесу.

Низький рівень мотивації мають студенти, що пропустили 50% і більше занять, їм властива низька успішність і дисципліна, байдуже або негативно ставляться до занять.

Мотивація навчання складається із різних спонук, які утворюють певну сукупність мотивів. Але навіть при однаковій сукупності мотивів поведінка і ставлення студента до навчально-тренувальної діяльності можуть бути різними, що пояснюється різною ієрархією мотивів. Тож розглядаючи навчальну мотивацію, необхідно не тільки визначити сукупність мотивів, а й враховувати їх ієрархію.

Для характеристики ієрархії мотивів студентів з масовими розрядами, із сукупності мотивів ми відібрали тільки перших п'ять (рис. 1), які найбільше впливають на їх ставлення до навчальної діяльності та поведінку.

Рис.1. Структура мотивів студентів масових розрядів до занять з СПВ

Ієрархія мотивів визначалась окремо для кожної групи студентів: з високим, середнім та низьким рівнями мотивації.

Спільною рисою для всіх трьох груп є наявність мотиву "Бажання отримати залік". Причому в усіх він посідає 1-е місце. Цей мотив є метою діяльності студентів, яка тісно пов'язана із засобами її досягнення і визначає напрямок діяльності, про що говорять наступні другий і третій мотиви.

Для студентів 1-ої групи — це “Збагачення знань, умінь і навичок для використання їх у майбутній професійній діяльності”. Освіта для цих студентів має ціннісне значення. Заняття для них є цікавими і привабливими (“Цікаве проведення заняття”). Через виконання завдань, передбачених навчальним планом СПВ, ці студенти самоутверджуються та самореалізуються. Вибір мотиву “Хочу поспілкуватись з друзями” свідчить про хороший психологічний мікроклімат у цьому колективі.

Студенти 2-ої групи мають “Бажання отримати диплом про вищу освіту” для реалізації в майбутньому своїх життєвих планів. Мета “Отримати залік із дисципліни СПВ” є однією сходинкою в досягненні цієї цілі. Інтерес до занять у них є значно менший порівняно зі студентами 1-ої групи. Вони проявляють зацікавлення тільки до завдань, які приносять емоційне задоволення. В процесі навчання і тренування вони відчувають потребу у самоствердженні і спілкуванні з друзями, що було з’ясовано в бесідах з цими студентами.

Студенти з низьким рівнем мотивації “Хочуть отримати диплом про вищу освіту”, а, відповідно, і здати залік із СПВ. Це для них проміжний етап досягнення віддаленої мети, але при цьому вони не усвідомлюють необхідності отримати знання і уміння, оскільки просто “Прагнуть уникнути неприємностей та покарань”. Студенти 3-ої групи переважно не мають професійного самовизначення. Причинами такої невизначеності є: рішення батьків щодо отримання цими студентами фізкультурної освіти; вибір ВНЗ за фінансовою спроможністю оплатити навчання; можливість отримати відтермінування служби в армії; неусвідомленість студентами залежності між їхньою спортивною і педагогічною майстерністю; інша перспективніша діяльність.

Отже, у студентів 1-ої групи спостерігається позитивна і стійка мотивація, яка забезпечує і відповідну їхню поведінку. Студенти 2-ої групи мають позитивну, але не дуже стійку мотивацію. В студентів 3-ої групи спостерігається негативна мотивація.

Щодо причин пропусків занять з СПВ в результаті проведеного опитування ми з’ясували, що такими причинами для студентів з високим рівнем мотивації є тільки поважні об’єктивні причини. Для студентів з середнім рівнем мотивації причин для пропусків є дещо більше. Окрім поважних причин, вони зазначають: невпевненість, що отриманий досвід знадобиться їм у майбутньому; не бачать перспективи у підвищенні спортивної майстерності; вказують на погані умови проведення занять. Для студентів з низьким рівнем мотивації таких причин ще більше, ніж у попередніх двох групах. Ці студенти не бачать успіху в навчально-тренувальній діяльності, навчально-тренувальний процес для них нецікавий, ймовірно, що отримані знання, вміння і навички не знадобляться їм у майбутньому, а єдиним регулятором їхньої поведінки є страх бути покараним (рис. 2).

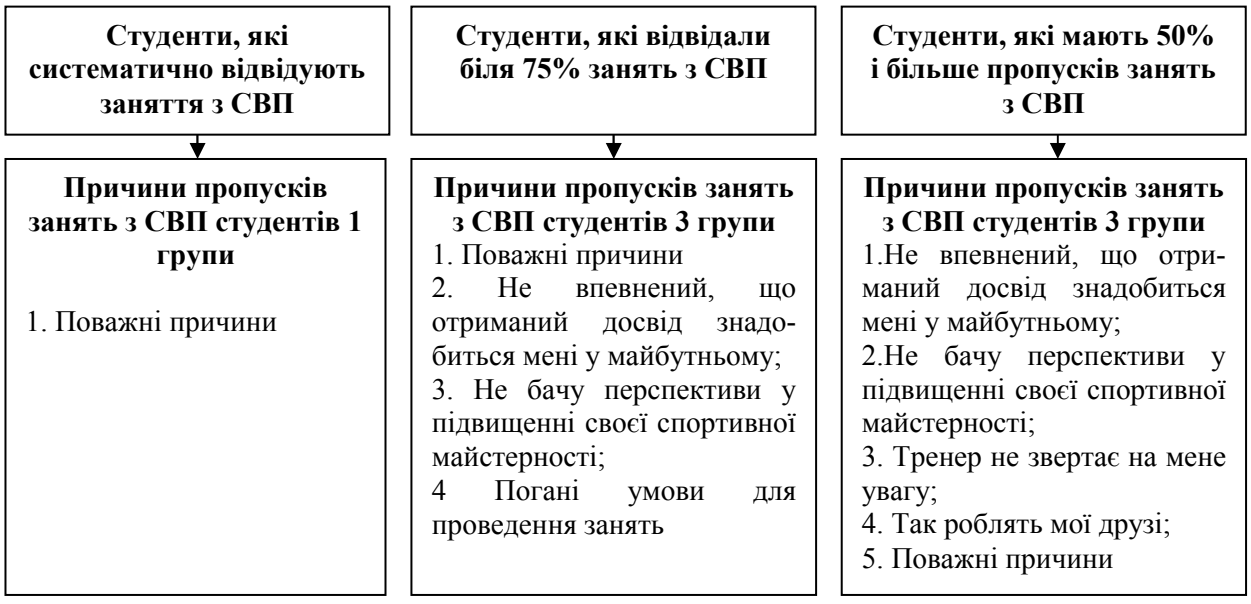

Рис.2. Причини пропусків занять з СВП студентів з масовими розрядами

Враховуючи результати проведеного нами констатувального експерименту, ми розробили авторську програму "Формування мотивації студентів з масовими розрядами до занять з СПВ".

Авторська програма передбачає здійснення виховних впливів з боку викладача СПВ, спрямованих на когнітивну, емоційну та поведінкову сферу студента.

1. *Когнітивний компонент* становить: погляди і переконання, цінності, інтереси, уявлення про норми і правила поведінки студентів, розуміння необхідності отримати знання і вміння із СПВ.

2. *Емоційний компонент* становить: емоційні переживання і стани, які відображають ставлення студентів до СПВ.

3. *Поведінковий компонент* становить: навички і звички відповідальної поведінки.

Програма має комплексний характер і передбачає проведення заходів, які впливають на студента і формують мотиви щодо збільшення кількості позитивних мотивів та підвищення рівня їх сформованості.

У програмі вказуються шляхи формування мотивації студентів з масовими розрядами, а саме:

1) перетворення епізодичних, ситуативних, імпульсивних спонукань у стійкі;
2) перетворення потенційних спонукань в актуальні.

Розроблена нами програма передбачає створення викладачем педагогічних умов, в яких формування мотивації студента зможе відбуватись ефективніше, зокрема:

- доброзичлива атмосфера в колективі;
- демократичний стиль спілкування;
- педагогічна майстерність викладача, його компетентність та авторитет;
- актуалізація відповідального ставлення оточення студента до предмету СПВ;
- знання особистості студента;
- оцінка і контроль рівня сформованості мотивів.

Здійснення викладачем виховних впливів на студента передбачає використання відповідних методів та засобів (табл. 1):

Таблиця 1

Компоненти	**Методи**
Когнітивний	Переконання, навіювання, метод прикладу, суспільна думка.
Емоційний	Переконання, створення виховних ситуацій, заохочення, покарання.
Поведінковий	Метод вправи, привчання, створення виховних ситуацій заохочення, покарання, педагогічна вимога, методи контролю.

Для прикладу подаємо рекомендації з метою формування мотиву "Цікаве проведення заняття".

При цьому зауважимо, що інтерес змінюється від успіху в тій чи іншій діяльності: якщо студент виявляє інтерес до діяльності, яка реалізується ним успішно, то надалі його інтереси спрямовуються і на подолання труднощів у межах успішно здійснюваної діяльності. Інтерес залежить від привабливості, актуальності, значущості об'єкта. При подачі матеріалу викладачеві потрібно керуватись принципами свідомості і активності, доступності й індивідуалізації для окреслення завдань, способів і напрямків самовдосконалення для кожного студента.

Враховуючи сказане, для підвищення інтересу ми здійснювали наступні заходи:

1) забезпечували таку організацію занять, щоб було цікаво і студентам з масовими розрядами, і тим, які мають певні спортивні досягнення;
2) давали нову інформацію;
3) чітко і логічно подавали матеріал для вивчення;
4) забезпечували успішність в діяльності студентів;
5) показували залежність майбутньої професійної діяльності від отриманих знань, вмінь і навичок із СПВ;
6) обумовлювали на занятті позитивні емоції у студентів;

7) включали в програму СПВ творчі завдання;
8) залучали студентів до наукових досліджень в межах програми СПВ;
9) збагачували досвід відповідальної поведінки студентів на заняттях із СПВ за рахунок збільшення кількості обов'язків і доручень та їх складності.

Ознаками зацікавленості студентів були: додаткові запитання; позитивне ставлення; позитивні переживання під час виконання завдань; зосередження на діяльності викладача.

Мотиви можуть з часом змінюватись, тому викладачу СПВ треба постійно їх контролювати та визначати динаміку. Для цього в програмі подані методи оцінки і контролю рівня сформованості мотивації студентів з масовими розрядами до занять з цієї дисципліни.

Таким чином, наші дослідження показали, що мотивація (її сукупність та структура) студентів з масовими розрядами впливає на відвідування та ефективність занять із СПВ.

Студенти з масовими розрядами високого, середнього та низького рівня мотивації мають різне ставлення до занять з СПВ і поведінку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Буряк В. К. Про мотивацію навчання старшокласників // Рідна школа. — 1994. — № 1. — С. 36–37.
2. Зварищук О. М. Програма виховання відповідальності за свій фізичний стан (на прикладі учнів старших класів): Методичні рекомендації на допомогу вчителям фізичної культури. — Львів, 2002. — 64 с.
3. Савчин М. В. Динаміка мотивації відповідальної поведінки особистості // Педагогіка і психологія. — 1996. — № 4. — 256 с.
4. Шиян Б. М. Методика фізичного виховання школярів. — Львів, 1993. — 184 с.

Ольга КОЛОМІЙЦЕВА,
Наталя ТЕРЕНТЬЄВА

ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСОБІВ ПРОФЕСІЙНО-ПРИКЛАДНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ СТУДЕНТОК ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ

Розглядається методичний аспект застосування засобів професійно-прикладної фізичної підготовки в процесі навчання студенток педагогічного коледжу — майбутніх вчителів початкових класів.

Сучасна загальноосвітня школа (ЗОШ) потребує, як ніколи, вчителя, котрий вирізняється високим професіоналізмом, інтелігентністю, духовною культурою та соціальною активністю, потребою в постійному самовдосконаленні творчістю. Творчість у педагогічній діяльності є найважливішою особливістю сучасної школи. Творчий потенціал особистості вчителя формується на основі накопиченого ним соціального досвіду, психолого-педагогічних і професійних знань, нових ідей, вмінь та навичок, які дозволяють знаходити та застосовувати оригінальні рішення, новаторські форми та методи і, отже, вдосконалювати виконання своїх професійних функцій. Фізична культура педагога є необхідною складовою, що служить запорукою успішного виконання вчителем своїх професійних обов'язків.

У системі вищої та середньої освіти одним з основоположних повинен бути принцип зв'язку фізичної культури з практичною діяльністю людини. Це означає, що у вирішенні конкретних завдань фізичного виховання перевагу треба віддавати тим засобам, які формують життєво важливі рухові вміння та навички прикладного характеру. Тому професійно-прикладна фізична підготовка (ППФП), що дозволяє зменшити час професійної адаптації і підтримувати високий рівень професійної працездатності, сприяє укріпленню здоров'я та підвищенню стійкості організму до захворювань, повинна займати в цілісній підготовці вчителя одне з провідних місць.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дає змогу зазначити, що нині накопичено великий обсяг наукового матеріалу стосовно впровадження професійно-прикладної фізичної підготовки в підготовку людини до різних видів праці (Е. Гук, Г. Голубєва, Т. Попова, В. Філінков та ін.). Це питання вивчалось і щодо вузівської підготовки кадрів (В. Ільініч,